

Landskap: Skåne Upptecknat av: Daniel Hæbe
 Härad: N. Åbo Adress: Hasselfors
 Socken: Örkelljunga Berättat av: olika meddelare, se
 Uppteckningsår: 1946. Född år inne i uppteckningarna.

Psalmodeikon, dragspel.	s. 1.
Spelmän.	s. 1.
Ungdomarnas samlingsplats.	s. 2.
Majstäng.	s. 2.
Majgill. m. h. ^{man} varit till tjäns med.	s. 2.
"Meddelare."	s. 2.
Hugga genom den gamla gossens bylov.	s. 2.
Gamlas läkerskan i hemmet.	s. 2.
Fondgola.	s. 3.
Den sista backstugan.	s. 3.
Källringar.	s. 3, 15, 19.
En "ort" efter "Ole Lme".	s. 3.
Dialektintyg.	s. 3.
Falskhet.	s. 3, 17 (Lmf 34)

Skriv endast på denna sida!

Lappskott.	s. 3
Stämma blod	s. 4, 10, 20.
Likfölje	s. 4.
Skolränn.	s. 4
Beskrifning av gärd	s. 5.
Begravning	s. 5-6.
Renigering och tapetsering av väggarna	s. 6.
Möbler.	s. 6.
Undantag.	s. 6.
Bäckamannen.	s. 7, 15
Vargar.	s. 7, 25.
Skörsman.	s. 7, 9, 11-12, 15, 18, 20.
Julseder.	s. 7 (fr. Västors m. Halland)
Byalar.	s. 8.
Likhlag.	s. 8.
Björklag.	s. 8.
Rackare.	s. 8, 10, 19.
Ljunga och marknad.	s. 8, 15, 25.
Indaktsböcker, läsemöte och husförhör.	s. 9, 15-16.
Bäckahästen.	s. 9-10, 12, 20.
Skarna.	s. 10.
Skola sjuken.	s. 10.

Bårndop. s. 11.
 "Hörvinder". s. 11.
 Varulven. s. 11.
 Barnängsvärkar. s. 12.
 Värter. s. 12.
 Arbetslöser. s. 12.
 Rim om tjuven. s. 13.
 1:a maj. s. 13.
 Gyllen. s. 13-14.
 I den damade påskdagen. s. 15.
 Ris på långfredagen. s. 17.
 Ringarps by. s. 18.
 Majsjungning. s. 18.
 Mjötkearen. s. 19.
 Hålls husakäst. s. 13, 19.
 Tombas. s. 20.
 Isengångare. s. 20.
 Kyrkstig. s. 20-21.
 Torp. s. 21.
 Kappsprungning och -äkning. s. 21.
 från julstämman.

Snapphvar. s. 21-22.
 "Källav-jönsen". s. 22-23.
 m. fl. original.
 Mann på en del platser. s. 23.
 Gårdfanhandlare s. 24.
 Hemsö då någon
 blivit mördad. s. 24.
 Karskövare. s. 24.
 Hemsöjd. s. 25.
 Inlämningar s. 25.
 Västergård i Har-
 förschult. s. 25.

M. 10076:1

Uppt. juli 1946 , D. Harbe

Folkminnen från Örkelljunga
nnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnn

Berättare : F. Hem.äg. Janne Johansson ,
Härbäckshult , f. 1865 i Attarp .

Psalmodikon fanns i många stögor förr i Attarp och Bjälkabygget .

På dem spelade man koraler . Man spelade också koraler på dragspel .

Spelmän . Ola Svensson , född i Västergård i Harbäckshult , var en duktig spelman . Han var född på 1830-talet . Spelade fiol o dragspel.

Petter-Kungs-Neta , bodde i Kungsbygget i Voxtorp , var f. på 1830-talet .

Hon spelade fiol .

August Svensson i Vråkärn, var född omkring 1860 och
August Johansson i Floalt, var född 1862. spelade båda fiol.

De spelade alla när ungdomen samlades till dans på logarna eller på dansbanorna .

Janne Pålsson i Bjälkabygget , " Blinde Janne" , var en mycket god
sångare . Han brukade sjunga visor . Han var född på 1840-talet .

Sven Bengtsson i Florshult , f. på 1830-talet , sjöng gärna visor .

Man samlades i stugorna på vinterkvällarna . Han sjöng gamla kärleksvisor ,så alla grät . En visa minns jag särskilt :

" När kvällen kommer och bjuder vila

den sköna Anna till lunden ilar " .

Han sjöng också en visa om Ankarkrona ,som mördade Gustaf III .

Ungdomens samlingsplats . På en "egra" , kallad "Knusingen" , på
"Gångel-Johans" ställe i Attarp brukade ungdomen samlas . Där hade de
också majstång .

M. 10076: 2.

M a g i . När de hade varit till tjurs med en ko , då skulle de
binda en "tvättel" /klappträ/ vid ett bordsben i stugan . Då blev kon i
kalv . De brukade också ta isär en vagn , skilja framkärran och bakkärran
åt , och leda kon tre gånger genom vagnen . Då trodde de att kon skulle
bli i kalv .

Min mor , Beata , brukade hänga upp stål över kon i båset .

Ett barn som fått "madalea" { ej ville äta } skulle man lägga i en
kista och modern skulle sätta sej på locket och äta på en brödbit .

Hon skulle tugga tre gånger rätt och tre gånger avigt .

Ett barn som ej äta skulle äta i lag med hunden . Då fick det matlust igen .

En gång var Pontus sjuk som liten och skrek en hel dag . Mor tog då hans
byxor och lade dem på en huggknubb och hugg ett huggjärn genom dem .

Så fick det stå en stund tills han slutat att skrika .

Gamla läkerskan i Lemmeshult hette Johanna och var gift med Sven Kristens-
son . Hon hade varit i någon "skola" och lärt sej förbinda sår . Hon blev
mycket anlita för alla slags sjukdomar . Hennes svärdotter Nilla upp-
tog praktiken efter henne och lever än (1946) .

Folkminnen från Örkelljunga .

II

Uppt. D. Harbe .

Berättare J. Johansson , f 65

M. 10076:3.

Jordgolv hade de i många stugor i min barndom , särskilt i backstugorna .

Höjarryd är den sista backstugan i Harbäckshults rote och troligen i hela Örkelljunga socken (nu rivet 1946)

"Kältringar" kallades slagskämpar , som "raisekörare" tog nappatag med, när de var ute och körde "raisor" till städer och marknader .

"Ola Sme " , Ola Jönsson , smed i Harbäckshult , ha de ett "ortöj" efter :

" Dai sir att joren är ronn , dåä löjn , for dau skolle småpuga å stängären å skorstainar, som gau pau joren, fara ud i oännliheten "

Gamla benämningar : Stollen : stallen , Manset : lagugården , Prauser:

(jul) julljus .

Julsed : På julafton brukade de skjuta utanför en stuga och sen springa.

De som bodde i stugan sprang efter den som sköt och försökte få fatt honom för att släpa in honom i stugan och bjuda honom på något .

De kastade också "julaknuda" in genom dörren i stugan . De skulle också då springa ut och få fatt på den som kastade .

M a g i . "Lappskott" fick de om de på våren råkade ut för en "hårrveng" (virvelvind) I Hårrvengen fanns en trollkärring . En skulle passa på och spotta mot hårrvengen eller kasta en sten i den , då skulle de klara sej mot lappskott .

"Röv-Johannesen" Drakabygget kunde stämma blod . Han slog brännvin på en trasa och lade på såret , och då blev såret "vitt" och blodflödet stannade .

M. 10076:4

"Likfölje" Gustaf Nilsson i Myren och hans gumma samt en granne, Karl Johansson, kom en kväll åkande hem mot Myren och mötte då i skogen ett likfölje . De såg det allesammans .

Skolväsen . Skolan i Attarp byggdes år 1883. Men linnan dess hade en lärarinna från Småland , som hette Maria, skola hos Sven Andersson i Attarp. Hon hade både små och stora barn .

Den förste manlige läraren i den trakten hette Lindkvist , f. i Gärdsköpinge väster om Kråstianstad . Han var far till Magnus Johansson i Harbäckshult , "Rötoppen" . Lindkvist hade skola här och var . Ibland höll han skola i Tockarp och ibland i Harbäckshult . I H. höll han skola i Västergård . Han var "fullärd" skolmästare .

"Kröcken" Johannes Bengtsson , var född i Svinstorp. Han var invalid och gick på kryckor , men var en duktig lärare . Han var självlärd . Var född omkring 1830 . "Kröcken" var duktig att spela fiol . Han ^{var} ambulerande småskollärare .

M. 10076:5

Folkminnen från Örkelljunga IIIUppt. D. Harbe .
Ber. J. Johansson .Minnen från farfars hem. Min farfar , Per Andersson, bodde i L:a

Bjälkabygget . Hans gård var kringbyggd. Mellan de fyra längorna fanns dörrar ~~dörrar~~ in till gårdsplanen . Dörrarna kallades "logor" , som hängde på "trähillor". Farfar satte gården i gott stånd . Efter farfar fick min farbror Bengt gården . Min far bodde på den tiden i Ekebackahyttan . Min far hade haft en gård i Tockarp , men det hade ~~xx~~ gått slut för honom . Han hade inte lust för lantbruk , Han blev sen vagnmakare . ----- Farfar och hans söner kunde inte hålla sams . När farfar blev ond ville han gå och göra av med sej . Ibland satt han gömd i ett huggehus eller i en liten mölla och de fick länge gå och leta efter honom . En dag , det var en söndag , blev farfar så underlig . Han fick troligen ett anfall eller en hjärnblödning . Han ville skära sönder alla böcker han kom över . Bud sändes till min far. Farbror Lars hade gått till kyrkan . Mor hade gått hem till Tockarp. Det var stor bestörtning i hela familjen . På natten dog farfar . Far kom hem och grät ohejdat . Hela familjen "skrände" i flera dagar . De var så mörkrädda , så min far fick gå hem och ligga i farfars gård flera nätter . På begravningsdagen bar de kistan till kyrkogården . Karlarna gick men kvinnorna åkte efter häst . Innan de begav sig iväg

hade en "vekåstapräst" läst . Efter begravningen fick de alla ett
och en sup/
"mellanmål"/på gästgivaregården (Jeskovaregårn" sa de förr). När de
sen kom hem fick de mat. M. 10076:6.

Inne i stugan där farfar bodde var det nakna "bolaväggar" ,som tvättas
des en gång på året . Före jul brukade mor gå omkring i trakten och
hjälpa till att "tvätta stuor" . I bättre lottade familjer började ~~men~~
i min barndom tapetsera väggarna . Min far som var händig med varje-
handa hantverk , gick omkring och tapetserade åt folk . Min far ,
Johannes , var den ende i trakten som kunde skriva till någon reda .
Till honom kom alla , när de skulle ha skrivit ett brev .

I min farfars gård , som min farbror Bengt efter farfars död övertog,
fanns en stor fyrkantig säng med gardiner för .Vid sängens fotända
fanns ett skåp , där farfar hade sina papper och sin brännvinsflska
m. m. I stugan fanns en gammal "utäggare", som eldades från köket .
När farbor Bengt övertog gården fick han ge sin mor "undantag" ,vissa
tunnor säd , ved m. m. Bengt hade en gammal skäppa, som han ansåg vara
för stor ,varför han lät kröna ett nytt skäppmått . Då blev farmor ond
och frågade sin son om han inte skulle låta kröna "brännet"(veden) ock-
så .

M. 10076:7.

Uppt. D. Harbe . 1946
Berättare : August Larsson f. i
Sonnarp 1860 .

Folkminnen från Örkelljunga . IV

Bäckamannen talte de om mycket förr . Han visade sej vid bäckar och sjöar som ett ljus . I Tranarp ska de ha sett bäckamannen som en häst som gick och betade vid ån . Några pojkar kom och satte sej på hästen och han blev så lång, så lång . Hästen ville störta sej i vattnet och dra pojkarna med i djupet .

Vargar fanns det ^{för} gott om i Örkelljungatrakten . Min mormor talte mycket om hur vargarna tog kor och kalvar och får .

"Skövsnuan" , skogsrådet hade de gamle mycket att berätta om . Petter i Ängarna^{x/} (Harbäckshult) skulle en gång gå upp till sin mölledamm . Han hade en liten mölla . Han fick då se skövsnuan , som lockade honom vilse in i skogen .

Julseder . Minnhustru brukade berätta om att de i hennes hem upp i ~~Wä~~ Halland , Voxtorps socken , brukade klä bolaväggarna i stugan med vackra bonader , som de hade väft .

På juldagen fick de inte gödlsa ut / måka/ i lagårn , men det skulle de göra på Annandagen . Men då skulle de alltid tiga , det skulle inte var bra att tala med någon , när de måkade . På Annandagen skulle de bittida rida ut med hästarna och vattna dem .

På julafton tände de hemstöpta ljus som kallades "prauser " . Annars

^{T/} Nils Petter
Minne. död
Ca. 1925

hade de stickor som de lyste sej med . De hade en klyka ,som de satte stickorna i .Den kallades "dalla" . Under den stod en spann med vatten .
Byaliv i Somarp . I Somarp hade de en byalur av näver . Den blåste de i när "hyren" ,vaktepojken skulle komma hem med djuren .

I Somarps by hade de två"liklag" . Dagen före en begravning kom alla liklagets kvinnor med mjölk till begravningsgårderna Och så skulle de se liket .

M. 10076:8

Bröllop hölls förr i flera dagar . De talade om att var stor "svit" (ståt) vid bröllopet ,om det var många gäster . Dagen efter bröllopet skulle bruden flytta till det nya hemmet , och då var hela byn med och skjutsade .
Rackare fanns det förr i Ringarp. Han skulle flå döda hästar och hundar . De ville inte förr inte gärna döda en häst . Han släpptes ut och fick gå vart han ville ,tills han stupade och dog .

Ljungaskogs marknad hölls både höst och vår . Dit fördes djur,redskap, hemslöjdsalster ,både alster av trä och vävnader . De vävde förr mycket i stugorna och sålde .

M. 10076:9

Uppt. D. Harbe . 1946
Berättare : Fia i Nissakäll f. 58
/Sofia Pålsson/ d. 11. 11. 1950Folkminnen från Örkelljunga . V

Fromhetsliv En tidning som många hade förr var Pietisten , utgiven av C. O. Rosenius . Men det var inte vanligt över allt att man förr hade andaktsböcker i hemmen . När jag tjänte i Rössjöholm som flicka läste de i en andaktsbok både morgon och kväll .

År 1872 var jag med på ett "läsemöte" i Stora Kärr för första gången . Det var det året jag gick och läste för prästen . Jag träffade på vägen dit en läskamrat , en flicka , som sa , att hon skulle sladdra för präster och tala om att jag varit på läsemötet . Men det gjorde hon ändå inte . Annars hade jag fått förargelse .

De första läsemötena i Harbeckshult hade de hos Henrik Billing , som flyttat till Harbäckshult från Starby .

Ungdomen brukade på den tiden samlas i hemmen till dans . Jag minns att det var dans i Norregård år 1876 .

När kyrkoherde Burén kom hit till socknen så började han med husförhör . Jag var med på ett husförhör i skolan år 1885 och fick svara med .

Naturväsen . De talte mycket förr om "skövsnuan" . Hon förvillade folk när ^{de} var ute i skogen . De sa att hon brukade ligga och värma sej i gödselhögen .

Bäckahästen hade de sett ner i Lerkröd . Han var så stor och lång .

Många pojkar ,som lekte vid sjön , klev upp på hästen , och han blev så lång , så lång . Sen ville hästen kasta sej i sjön och dränka pojkarna. Älvorna brukade spela på kvällarna , sa de . Men man skulle aldrig stå och lyss på deras spel . Det skulle aldrig vara bra . **10076:10.**

Rackare fanns det/förr , som brukade ta rätt på gamla hästar och hundar . Gustaf Sjöberg och hans son Olof Sjöberg var sådana där rackare .

Stämna blod kunde Erik Bengtsson , han som hade suttit på fästning . Han kunde litet av varje , sa de . Han kunde sätta hästar fast genom att stryka dem över länder .

Med samma kvast skulle det sopas före alla de tre stora högtidsdagarna .

Gula sjukan kunde gumman S. i K. ^{x/}bota . Det var många som sökte henne . De sa att hon "målade" folk , d.v.s. hon mätte de sjuka med en sytråd och knöt en knut på tråden för var led ,hon började med pekfinger och uppför handen och armen .Tråden skulle sen brännas och askan skulle den sjuke förtära jämte medicin som tillverkats av "horsapärer" (hästlortar) En karl som var sjuk i "gula sjukan" skulle ^{ha} medicin från en horsapära efter en märr och en kvinna från en häst (hanhäst) .

^{x/} Selasson i Kyrböcker,
om en fru Edvin Selasson.

Uppt. D. Harbe 1946 .
Berättare J. Johansson , f. 1865 .

Folkminnen från Örkelljunga - VI **M. 10076** //

Barndop . När min bror Axel skulle döpas , var min faster Palla gudmor .
På morgonen innan de skulle fara till kyrkan , föll Palla på knä vid sängen ,
där barnet låg och läste Fader vår . Sen reste hon sej upp och vände sej
till min far : " Kära far och mor , vad ska barnet heta " ? Far svarade : " Axel " .
Sen vände hon sej till min mor och frågade lika högtidligt : " Kära far och
mor , vad ska barnet heta " ? . Och mor svarade : " Axel " . Sen for de iväg
till prästen för att få barnet döpt .

På Axels ettårsdag kom sen Palla hem och gav Axel en liten kolt , som hon sytt .
Gudmödrarna brukade ihågkomma sin gudbarn på födelsedagarna .

"Horrvindar" var de mycket rädda för förr i tiden . De trodde att det bodde
en trollkärting i dem . Man skulle passa på och kasta en sten eller spotta
mot en horrvind , så att man inte råkade ut för någon sjukdom genom densamma .

Varulven var alla kvinnor rädda för som gick och väntade barn . De vågade
inte gå ut efter mörkrets inbrott . Varulven var en varg , d.v.s en karl
som hade förvandlat sig till en varg . Varulven ville komma åt fostret ,
som kvinnan var havande med .

Skövsnuan såg min mor en gång när hon som flicka skulle hämta hem korna en
sommarekväll . Hon satt vid en bäck i skogen och tvättade sej . Hon hade

långa bröst som hängde ned . Dem kastade hon över axlarna ,när hon sprang
in i skogen .

M. 10076:12.

Magi :

Min mor berättade om att hennes mor en gång hade ont av "barnsängsvärkar"
och var mycket dålig . Hon bad då min mor ta hennes kjorten och lägga den
över en kuggknubb och hugga en yxa genom den . När mor sen kom in i stugan
fick hon se att mormor var bättre , hon låg i sängen och ~~krattade~~ . Så
nog trodde hon själv att det hjälpte .

Vårtor skulle botas genom att man gned dem med ärtor , som sen skulle
kastas i en källa , dit man sen aldrig fick gå tillbaka .

Arbetslöshet.

När jag var barn brukade min mor gå bort och hjälpa folk att "loga" pota-
tis o. d. Det var omkring 1880 . Hon hade de som betalning 13 öre per dag
samt hälften av ogräset som hon ryckt upp .

En stor vit häst såg de förr gå i en bäck i Hällede . Det var bäckahästen
trodde de .

Skövsnuan brukade Janne Ekelund berätta om förr i världen . Han bodde i
Marbäckshult , norr om Västergård .

M. 10076 : /3.

Rim om tjuven : N. N. var en idoger man
När andra sovo , då vakade han
När andra vaknade // ägde han
Vad ~~andra~~ saknade .

Den 1 maj hade bönderna i Somnarp byastämma . Då hade samlat ihop en massa ägg och hade "äggagille" Min far bodde i en "ryggåsastuga" i Somnarp . Den sista april gick ungdomen ut och sjöng maj , de gick från gård till gård På de flesta ställen fick de ägg eller pengar . Men om de inte kom ut till majsjungarna så sjöng de :

Ligg och ligg du läde stud
Maj är välkommen
Te lus och loppor asa de ud
Sommarn är så ljuvlig för ungdomen .

"Vakantagille" hade bönderna i Somnarp , då de kom tillsammans för att lägga ihop pengar till nummerhästen , hans underhåll och sadel . Det kunde gå till 75 kr. pr år för hela byn . De hade ej soldat i Somnarp , men de skulle hålla en nummerhäst .

Ostagille hade klockaren varje år . Då kom han och hämtade mjölk på alla gårdar , där de hade någon mjölk och lämna .

Slättagille hade de efter midsommar . Då samlades 25-30 st. karlar och fruntimmer på en gård för att slå höt . Karlarna slog och kvinnorna räfsste . Vid "gillen" hade de alltid bättre mat än annars . På kvällen samlades ung-

domen på logen till lek och dans . En spelman brukade vara med . "Kröcken"
en gammal skollärare varvofte med och spelade på "slättagillen" .

"Brydegille" hade de på hösten , när "hören" (linet) skulle brytas och skäcktas
Det skulle vara sex karlar som bröt och sex fruntimmer som skäckade .

De brukade byta linet vid en "brydestua" eller "bryda" , där man eldade för
att torka linet .

M. 10076 : 14.

"Mög-gille" hade bönderna på våarna , när de skulle köra ut gödseln . Det
brukade vara 4 - 5 bönder som kom tillsammans till möggille . De körde i
kappa för att se vem som först kunde hinna ut på åkern och tillbaka igen .

"Karde-gille" hade kvinnorna på hösten när de skulle karda ull eller lin .
Och så hade de "spinn-gille" , då kvinnorna tog spinnrockarna med sej och gick
tillsammans och hjälpte varandra . De kunde hålla på ända till kl. 12 på
natten . De brukade då sjunga för varandra för att hålla sej vakna .

På påskdagen brukade vi titta på solen ,när den gick opp . De sa att solen dansade när den gick opp på påskdagen ^M.10076: /5-

På Midsommaraftonen hade vi alltid majstång på en äng som de kallade "Knu-singen" . Där hade de samlats sen mycket långt tillbaka .

"Källtringar" , det var tattare ,som reste omkring i stora sällskap .Det var inte många som ville hysa källtringar . De hade så mycken ohyra med sej.

Hästar var det inte många som hade i min barndom . De körde mest med oxar, "studar"sa de , men de körde också med kor . Jag har kört med kor i många år .

"Skövsnuan" brukade skrika på natten innan det blev oväder . De sa att skövsnuan var en uggla .Det hade varit ett fruntimmer ,som blivit uggla, därför att hon hade bakat dåligt bröd ,hon hade blandat aska i mjölet .

Bäckamannen förekom vid bäckar och åar . Han förvillade folk och lockade dem vilse . Bäckahästen harvjag ej hört talas om .

Marknad var det vid kyrkan var söndag efter gudstjänsten på sommarn. Det var vid gästgivaregården de hade marknad . Från Kullatrakten kom de med sill . Och så hade de blåbär och "krösen" ,som de bytte bort mot sill . De första läsarna i trakten var Ola Svensson i Pölarna ,Pöla-Olan, och Magnus Nilsson i Attarp ,Hultinga-Magnussen, de båda hade möten hemma hos sig . De läste ur Bibeln ,Piëtisten ,och andra andaktsböcker .Johannes Troedsson i Svänstorp var äldre än de båda andre .Han var också med . Den förste som

M. 10076: 16.

predikade däruppe var Nils Petter Olsson, han som sen blev handlande i Örkelljunga. Väckelsen började omkring 1865. Jag var med redan som ung. Prästerna tyckte inte om att vi samlade och hade möten. De ville att vi skulle gå till kyrkan. Och det gjorde vi också. De fläste brukade gå till nattvarden åtminstone en gång om året.

Den förste som hade husförhör däruppe var Burén. Jag gick och läste för en hjälppräst hos Rosenblad, som hette Brant.

Anfeldt, den store sångaren, var hos Karl Johansson i Höjholm i mars 1869. Där var jag och hörde honom sjunga. (Oskar L-dt, 1813-92)

Uppsala Archive
Arkiv för folkbokföring
Uppsala Universitet

Folkminnen från Örke lljunga VIII

M. 10076:17.

Uppt. D. Harbe 1946 .
Berättare Bengt Johansson,
f. 1855 i Attarp .
Nu på Örke lljunga ålderdomshem.

Julseder : På juldagen fick man ej "måka" i manset . Det skulle göras på
Ammandagen . Men man skulle gå till en granne och måka ihans manse. Den man
måkade åt kom då ut och bjöd på traktering , kaffe eller en sup .

På julafton skulle man kasta "julaknuda" och skjuta hos grannarna . På jul-
afton förekom också julklappar , små saker som föräldrarna gav barnen .

Till jul skaffade de alltid hem några kannor brännvin . I min barndom brände
de brännvin i Halland, men inte i våra trakter .

Till jul stöptes ljus , som kallades "prauser" . Annars lyste vi oss med stickar
~~ljus~~ en "stickedalla" .

Att de red ut och vattnade hästarna på Ammandag jul kan jag ej minnas .

Nog talte de gamle om tomtar , men det var inget särskilt med tomtarna när
det var jul .

På julafton fick vi sylta och rödbetor , lutfisk, långkål och risgröt .

Det var också den vanliga maten när de gjorde "julagille" för grannar och
värmer . Till jul slaktade de alltid en gris och något annat djur, en kalv ~~ett~~
får eller en ko.

Under vardagarna mellan jul och trettondedagen var vi karlar ute och arbetade
som vanligt , men kvinnorna skulle då inte spinna, karda eller väva .

På långfredagen fick vi barn ris av far eller mor . Men ibland glömde de det.

M. 10076:18.

Berättare : Kyrkvärd Anton
Nilsson , Ringarp , f. 1866.

Folkminnen från Örkelljunga IX.

Ringarps by skiftades år 1854. De sa förr att Örkelljungagårdarna :
Prästgården ,Klockaregården och Gästgivaregården , en gång i tiden
ska ha varit ett enda torp ,som hört till Ringarps by .I Ringarp
har det för mycket länge sen varit gästgiveri ,men det flyttades sen
Örkelljunga .

I V. Ringarp hade de förr en byfogde som kallade samman byamännen till
bystämman . Byfogde var ingen mer än ett år i taget och det gick om på alla
bönderna i byn .

Vid Örkelljunga kyrka hölls förr marknad efter mässan var söndag. Bönderna
hade bär med såg ,blåbär och lingon samt diverse små redskap ,som de till-
verkat . De som körde"raiser" passade på och ta med sig sill hem från Kul-
len och kom hem till kyrkan på söndagsmorgonen .Och så fick bönderna köpa
sill med sig hem .

Majsjungning förekom allmänt i min barndom ,det var mest pojkar . De tiggde
ihop ägg och pengar . Efteråt hade de majgille . Majsjungningen är nu nästan
bortlagd .

Skogssnuvan ~~tälte de gamla om~~. Det var ett otäckt fruntimmer i skogen som
lockade folk vilse .Men om sådant där har jag ej hört något på många år .

Mjölkaharen var något slags trolleri .De kunde dra mjölk från andras kor och lagårdar .

M 10076:19.

Ber. J. Johansson , f.1865 i Ö-a.

Avrättsplats har det inte funnits någon i Örkelljunga sn ,men på Björnekulla klint var det avrättsplats . När jag var barh hörde jag talas om en karl som begått mord och blev hängd på Björnekulla klint .

I Hishult ska det finnas en avrättsplats men det var ej för N. Åsbo härad . En rackare fanns det förr i Ringarp , jag troratt han hette Torstensson . Han brukade slå ihjäl och flå hästar och hundar .

Tattare kallades förr också kältringar. De for omkring i stora följen .

De sa, att kältringarna hade två eller tre kärringar var .Och en massa barn hade de . De brukade också ha med sej en hund och en gris.De körde med häst. Ingen ville gärna hysa kältringar , de hade så mycken ohyra med sej .

När de gamle förr gick hem från kyrkan brukade de sitta och villa här och där utmed vägen. Männen tog av sig hatten och höll för ansiktet och läste en bön . Så gjorde min farfar , "Per i Bygget " .

De bägge bönderna i L:a Bjälkabygget skulle förr hålla husarhäst .Dog hästen så fick de ersätta den . Min farbror Bengt och hans granne miste en husarhäst och fick tillsammans punga ut med ~~tillsammans~~ 400 kr.,varför de var nära att göra kunkurs .

M. 10076:20.

Folkminnen från Örkelljunga. X

Berättare : Natalia Persson f. 67
Harbäckshult . Hem.äg.dotter .

Tomtar trodde de förr att det fanns vid gårdarna . Min far brukade alltid
sätt ut gröt till tomtarna . De sa att tomtarna drog till huset ,där skulle
man vara snäll mot tomtarna .

"Skövsnuan" talte de gamle mycket om . Hon lockade folk vilse i skogen .
Hon såg ut som ett fruntimmer framtill ,men baktill var hon otäck .

Bäckahästen berättade de också om förr . Han såg ut som en vanlig häst ,
men han bodde i vatten . Han gick upp på stranden och åt , sa de .

Stämman blod kunde "Jägare-Nissen" ^{i Harbäckshult} ~~eller~~ kanske det var hans far .

De hade så mycket konster för sig de gamle .

En gengångare fanns det förr vid Ljungaskogsvägen ./Vägen mellan Harbäcks-
hult och Ljungaskog/. Där fanns förr ett stenröse vid vägen .En karl hade
blivit ihälslagen där. Han som ~~hände~~blivit mördad ,han gick igen ,sa de .
Folk var rädda att gå förbi där på nätterna .

Berättare : F. Hem.äg. August Larsson,
f. 1860 i Sonnarp .

En kyrkstig gick från Sonnarp över Tissla-liar ner till Örkelljunga kyrka .
Stigen gick på sina ställen ^W hel aln ner i marken . På ett ställe strax norr
om nuvarande Örkelljunga station fanns vid kyrkstigen några stora tallar ,

som kallades "Hosefererna". Där brukade kyrkfolket rasta och ta på sej strumpor och skor ,när de på sommartid gick till kyrkan . Till Hosefererna gick debbarfota .

M. 10076:21

En annan kyrkstig gick från Lerkesholm ut vid Spånga skolhem .

Pukabygget kallas ett torp ,som ligger i närheten av Lerkesholm. Där bodde förr ett folk , som andra inte ville ha att göra med .

Snapphanar talte de gamle ofta om . Det fanns förr gravar och hålor på vår mark i Sonnarp , som de sa att snapphanar hade grävt . Det fanns också en stor ihålig bok, vid vilken de sa att snapphanarna hade hållit till .

Snapphanestenen , kallas en stor sten som ligger på järnblåsts mark . Vid Järnblåst ska det förr ha varit ett järnbruk .

I Sonnarp fanns det också slagghögar , som de sa var ett minne efter ett gammalt järnbruk .

I Åsljunga ska det finnas en stor sten ,vid vilken ~~snapp~~hanarna höll till .

Jag har aldrig varit där ,men jag har hör berättas om den där stenen .

I Tockarp ska det också ha varit snapphanar , ha de berättat förr.

Från julottan brukade de springa hem i kapp eller åka inkapp . De trodde att den som kom först hem ,han fick först ~~in~~sitt hö . En jul ^{spring}~~kom~~ min morbror hem hela vägen och kom också först hem alla alla i byn Sonnarp. Men han fick in sitt hö sist av alla . När min far skojade med honom härom sa han : "Det var nog någon före mej på julmorgonen i alla fall " .

M. 10076:22.

Folkminnen från Örskelljunga XIBerättare Johannes Olsson , f. 1860.
i Ö-a .

Om snapphanarna berättade de förr en hel del . Det finnes en sjö mellan Tockarp och Vemmentorp som kallas Vemmentorpasjön . I den är det tre öar : Storön , Lillön och Högön . Storön är på en 3 å 4 tunnland . Bönderna i Sonnarp flydde ut till Storön, när snapphanarna kom, och tog alla båtar med sig . De hade också med sig proviant och vapen . När snapphanarna inte kunde hitta någon båt , tog de en stor dörr , det var väl en logdörr , och gjorde med hjälp av den en flotte . Fyra snapphanar satte sig på flotten , en i var hörna , och försökte ro över till Storön . När bönderna såg att snapphanarna närmade sig ön , tog en bonde som var en skicklig skytt en bössa och sköt på en av snapphanarna . Det trappade , och karlen föll i vattnat . Härigenom tippade flotten över ända , och de övriga tre snapphanarna kom också i vattnet och drunknade . På så sätt kalade sig bönderna den gången för snapphanarna

Berättare : Janne Johansson , f. 65

Det bodde i närheten av Drakabygget i början av 1800-talet en gubbe som hette Jöns , "Källar-Jönssen" kallade de honom . Han bodde i källare , ungefär så stor som en vanlig potatiskällare . Han hade ordnat en eldstad i ena hörnet av källaren . Där bodde han med hustru och barn och fyra getter . Han hade en liten jordbit . Han kärde med getterna och harvade , sa de .

I Kungavången i Björnamossa bodde en gubbe som de kallade "Kungen" .Han hade ingen dragare ,men han spände sin hustru och dotter för både harv och åder . Därvar lätt jord , mossjord , så det gick inte tungt. **M.10076: 23.**

Min farfar "Per i Bygget" / Per andersson i Lilla Bjälkabygget / bodde i en ryggåsstuga . Gården varvkringbyggd , alltså fyra längor kring en kvadratisk gårdsplan . I de fyra hörnen mellan längorna var det dörrar /loger/ det var "stora logan" , "havalogan" , "brunnslogan" och "vekåstalogan" . Var loga hade sitt "ly" , så en kunde höra vilken loga det var som öppnades.

"Stackalstulien" kallades förr vägen från nuvarande järnvägen upp till gästgivaregården . ^{Ö-a by} Vid denna väg låg det förr små stugor, där fattigt folk / stackale / bodde . I min barndom fanns det inte fler gårdar i Örkelljunga än prästgården , klockaregården och gästgivaregården .

"Hallingalien" kallas gamla landsvägen från Örkelljunga upp till Kyrkelycke. Den har nog ännu det namnet .

Räva-hallar kallas ett litet berg i Västra Ringarp .

"Alagårdsbjäret " kallas en backe på Bjälks gård i L:a Bjälkabygget .

"Möaltebackasten" kallas en stor rågångssten i Attarp .

"Åsljunga klippa" kallas ett högt berg i Åsljunga .

M. 10076:24

Berättare : Hem. äg . Ernst Olsson
V. Tockarp , f. 1874 i Ö-a .

Folkminnen från Örkelljunga XII

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

(asker)
"Äskedängarna" kallades en del gårdfarihandlare , som bodde i Brohult i
Mörkahult . De var alla ute och gick med handel .

Ett stenröse över en man som blivit mördad fanns förr vid den gamla vägen
mellan Stora Mattarp och V. Tockarp , det talte de gamle om .

"Räisekörare" var förr nästan var bonde i övre delen av Ö-a socken . De
körde nästan var vecka ut till Kullen , till Höganäs och Ängelholm .
De hade med sig stigar , korgar , bär och laggkärll . I Bealt och Hishult
gjorde de mest laggkärll . I Tockarp gjorde de korgar . I Tossjö socken
gjorde de ~~korgar~~ "limmar" (krastar) . Gamla gubbar i Tockarp gjorde också "tillingar" (vidjor)
som användes vid täckning av halmtak . De fick 17 öre för 100 st tillingar .
De bönder som hörde under Lerkagods / Lärkesholm / brukade köra "raiser" ner
till Söderslätt , Lund och Malmö . De brukade alltid hålla till vid Spångens
gästgivaregård . .

Böndern från Tockarptrakten eller "oppsocknen" hade ett tillhåll hos "Juda-
Jensen" i Harbäckshult . Där satt de och söp och spelade kort och gjorde
ofta av med alla pengarna . Många karlar från "oppsocknen" gick på höstarna
ut till Kulla-trakten och slagtröskade . De gick iväg hela skaror .

Gustaf Pålsson , i Tockarp , född i Nissakäll , hade varit ute i Kullen
och tröskat . När han på hemvägen kom till Harbäckshult gick han in till

"Juda-Jensa" och söp där upp allt vad han förtjänat . "Juda-jensen " var affärsmän och handlade med virke . *M. 10076: 25*

I "oppsocknen" idkades mycken hemslöjd även av kvinnorna : de spann och vävde och stickade och gick sen till marknaderna och sålde .

Ljungaskogs marknad , som hölls både vår och höst , var mötesplats för slättbor och smålänningar . Smålänningarna kom dit med virke och bräder och slättborna kom med säd och ärtor .

Smålänningarna som gick ut till Kullen och köpte och sålde kor låg ofta över i Harbäckshult , där de köpte sig foder till ^{sin} ~~kor~~ .

Baron Liewen , det var far till den Liewen som bodde i en stuga vid Baronalyskan i Harbäckshult , ska ha byggt upp Västergård i Harbäckshult . Stuglängan vid Västergård är inte byggd så som andra bondstugor . Utom köket har stugan fem rum . I hela stugan finnes lertak "jordgubbatak" . Under takbjälkarna har man spikat läkten . Dessa senare äro omlindade med halm . Lerbruk har kletats på dessa läkten både uppifrån och nerifrån .

Ännu är 1877 var Västergård kringbyggd , man hörde in i gården genom ett portlider .

Ännu på 1850-talet fanns det vissa vintrar gott om vargar i Ö-a sn . De kom ner från Smålandsskogarna . Man ordnade skall för att mota bort odjuren .